

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Biblioteka Niemiecka i Medioteka Języka Niemieckiego w latach 1994-2017

Author: Elżbieta Grabarska, Anna Kwiecień

Citation style: Grabarska Elżbieta, Kwiecień Anna. (2018). Biblioteka Niemiecka i Medioteka Języka Niemieckiego w latach 1994-2017. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warząchowska (red.), "Biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach" (S. 40-51). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Elżbieta Grabarska, Anna Kwiecień

Biblioteka Niemiecka i Medioteka Języka Niemieckiego

Biblioteka Niemiecka i Medioteka Języka Niemieckiego w latach 1994–2017

Biblioteka Niemiecka (dalej: BN)¹ w Katowicach powstała z inicjatywy Instytutu Goethego (dalej: IG)² w 1994 roku. Starania, mające doprowadzić do utworzenia centrum informacji o Niemczech w południowej Polsce IG podjął w roku 1993, a Katowice jako stolicę województwa i siedzibę wyższych uczelni uznał za optymalne środowisko do jego funkcjonowania. Strona niemiecka wkrótce doszła do przekonania, że działanie takiej placówki w strukturze Biblioteki US będzie najlepszym rozwiązaniem i podjęła rozmowy z władzami Uniwersytetu Śląskiego.

Powstawanie Czytelni Niemieckich Instytutu Goethego było związane z politycznymi zmianami, jakie miały miejsce na początku lat 90. ubiegłego wieku na terenie Europy Wschodniej i Azji. W nowej sytuacji politycznej IG powołał do życia dziesięć nowych zagranicznych jednostek w naszej części Europy, w tym dwie w Polsce: w Warszawie (1991) i Krakowie (1992). Jednak zainteresowanie lokalnych społeczności kulturą i językiem niemieckim było tak duże, że działalność powstających Instytutów okazała się niewystarczająca. Dlatego w centrali Instytutu Goethego w Monachium przygotowano projekt „Czytelnie Niemieckie w Europie Środkowo-Wschodniej i na terenie Wspólnoty Niepodległych Państw”³. Głównym zadaniem powoływanych do życia Czy-

---

¹ W latach 1994–1999 funkcjonowała nazwa „Czytelnia Niemiecka”. W roku 2000 zmieniono nazwę na: „Biblioteka Niemiecka”, odpowiadającą rzeczywistej działalności jednostki.

² Instytut Goethego został założony w 1951 roku jako stowarzyszenie pożytku publicznego z centralą w Monachium (Niemcy). Jego celem jest popularyzowanie języka niemieckiego i wspieranie międzynarodowej współpracy kulturalnej. Za granicą IG pełni rolę niemieckiego instytutu kultury. Obecnie Instytut Goethego tworzy 136 instytutów i 11 biur kontaktowych w 92 krajach (informacja wg: https://pl.wikipedia.org/wiki/Instytut_Goethego).

³ Projekt zakładał powstawanie Czytelni Niemieckich poprzez zawieranie przez Instytut Goethego dwustronnych umów. Partnerem umowy mogła zostać biblioteka, która przyjmie w depozyt niemieckojęzyczny księgozbiór, będzie go udostępniać wszystkim kręgom społecznym oraz poprowadzi na swoim obszarze działalność

telni miało być upowszechnianie informacji na temat niemieckiej kultury, społeczeństwa, gospodarki, polityki, prawa i historii wśród ludności objętej zasięgiem działania Biblioteki, przy której powstaje. Ponadto przekazywane niemieckojęzyczne zbiory miały być oddzielnie inwentaryzowane, prezentowane w odrębnym pomieszczeniu i w sposób nieograniczony udostępniane wszystkim osobom zainteresowanym informacją o Niemczech.

Do roku 2016 na bazie tego Projektu powstało w Polsce pięć Bibliotek Niemieckich: w Szczecinie, Poznaniu, Wrocławiu, Olsztynie i Katowicach⁴.

Umowę między Rektorem Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach i Dyrektorem Instytutu Goethego w Monachium podpisano w październiku 1993 roku na okres pięciu lat, a następnie przedłużono ją w grudniu 1998 na czas nieokreślony⁵. Jednak w roku 2007 strona niemiecka postanowiła uzależnić kontynuowanie współpracy od wyników ewaluacji, którą zamierzała przeprowadzić we wszystkich powstałych w świecie Bibliotekach Niemieckich. Ewaluacja w katowickiej Bibliotece przebiegła pomyślnie i w lutym 2008 roku Dyrekcji BUŚ został uroczystie przekazany przez Dyrektora Instytutu Goethego w Krakowie certyfikat potwierdzający, że Biblioteka Niemiecka przy UŚ spełnia standardy Instytutu Goethego dla Bibliotek Niemieckich w Europie Środkowej⁶. Jednocześnie do tekstu porozumienia wprowadzono dwie istotne zmiany. Pierwsza z nich mówi, że umowa dwustronna obowiązuje przez okres dwóch lat, a jej każdorazowe przedłużenie jest warunkowane pozytywnym wynikiem ewaluacji, przeprowadzonej przez lokalny Instytut Goethego. Druga zmiana dotyczy własności przekazywanych przez IG zbiorów, które po dwóch latach stają się mieniem UŚ. Ostatnie porozumienie, na mocy którego działa Biblioteka Niemiecka zostało podpisane w maju 2015 roku⁷.

---

informacyjną nt. Republiki Federalnej Niemiec. Biblioteka zobowiąże się ponadto do zapewnienia odpowiedniego lokalu i zatrudnienia kompetentnego personelu. Strona niemiecka natomiast przekaże zbiory i sprzęt do ich udostępniania oraz będzie dbała o podnoszenie kwalifikacji zawodowych bibliotekarzy – opiekunów czytelnia.

⁴ Szczegółowe informacje nt. projektu i uczestniczących w nim bibliotek zawierają prace: A. GREES: *Deutsche Lesesäle in Polen*. „Nordost-Archiv” 1995, H. 1, s. 285–288; B. SZTARK: *Der deutsche Lesesaal an der Bibliothek „Książnica Pomorska” in Szczecin/Stettin*. „Nordost-Archiv” 1995, H. 1, s. 289–291; Z. SIKORSKA: *Czytelnia Niemiecka Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*. „Życie Uniwersyteckie” 1996, nr 4, s. 18; I. AUGUSTYNOWSKA: *Instytut Goethego również we Wrocławiu*. „Książka i Czytelnik” 1993, nr 1–2, s. 20–26; J. ZIAŁA: *Czytelnia Instytutu Goethego we Wrocławiu*. „Bibliotekarz” 1998, nr 7–8, s. 34–35; A. KWIECIEŃ, E. GRABARSKA: *Biblioteka dla wszystkich*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 2002, nr 2, s. 18–19.

⁵ *Porozumienie w sprawie zorganizowania Czytelnia Niemieckiej (umowa użyczenia) między Instytutem Goethego a Uniwersytetem Śląskim*. Kraków 1994 (mps).

⁶ *Certyfikat*. Praga 2007 (mps).

⁷ *Porozumienie o współpracy pomiędzy Goethe-Institut e.V. oraz Uniwersytetem Śląskim w Katowicach*. Kraków 2015 (mps).

Lokal

Biblioteka Niemiecka rozpoczęła swoją działalność w budynku Wydziału Nauk Społecznych przy ul. Bankowej 11⁸. Przydzielony lokal, zgodnie z oczekiwaniami IG zapewniał czytelnikom wolny dostęp do wszystkich zainwentaryzowanych pozycji, dawał możliwość skorzystania na miejscu z wyszukanych przez siebie materiałów, obejrzenia filmu na kasecie wideo, posłuchania nagrań, wypożyczenia wybranych tytułów na zewnątrz. Jednak już w początkach działalności okazało się, że wobec ogromnego zainteresowania czytelników ofertą Biblioteki, lokal dysponuje zdecydowanie zbyt małą powierzchnią.

Po kilku latach starań o nowe, większe pomieszczenie, decyzją Rektora UŚ Biblioteka Niemiecka została przeniesiona do budynku przy ul. Bankowej 14. Przydzielony lokal o powierzchni 90 m² (prawie dwukrotnie większej od poprzedniej) znajduje się na parterze, blisko wejścia do budynku, co stanowi duże ułatwienie i zachętę dla osób odwiedzających Bibliotekę. Po przeprowadzeniu niezbędnych prac adaptacyjnych, we wrześniu 2004 roku Biblioteka Niemiecka wznowiła swoją działalność w nowym i atrakcyjnym miejscu, gdzie mieści się do dnia dzisiejszego. Pomieszczenie jest wyposażone w 40 regałów, funkcjonalną ladę biblioteczną i 14 stanowisk do pracy dla czytelników, w tym dwa komputerowe.

Pracownicy

W Bibliotece Niemieckiej zatrudnione są dwie osoby, które realizują wszystkie zadania związane z jej działalnością. Poza *stricte* bibliotekarskimi pracami, jak zamawianie, inwentaryzowanie, opracowywanie zbiorów oraz ich udostępnianie w wymiarze 27 godzin tygodniowo, pracownicy prowadzą bogatą działalność propagującą język niemiecki i kulturę Niemiec w regionie.

Elżbieta Grabarska, absolwentka kierunku Chemia UŚ, jest pracownikiem Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego od roku 1982; początkowo w Oddziale Udostępniania, a od roku 1985 w Oddziale Zbiorów Chemiczno-Matematycznych. W latach 1986–1987 odbyła studia podyplomowe z Informatyki naukowej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1993 roku została oddelegowana do zorganizowania Czytelni Niemieckiej, a od roku 1994 jest kierownikiem tej placówki. W codziennej pracy zajmuje się koordynacją zadań wynikających z podpisanego *Porozumienia*, realizuje stałą współpracę z Instytutem Goethego w Krakowie, reprezentuje Bibliotekę na zewnątrz, jest odpowiedzialna za całokształt działalności programowej. Bierze udział w konferencjach, szkoleniach i seminariach organizowanych głównie przez Instytut Goethego.

---

⁸ E. GRABARSKA: *Rola Biblioteki Niemieckiej w środowisku uczelnianym i lokalnym*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 281.

Anna Kwiecień, absolwentka kierunku Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa UŚ, w roku 1981 rozpoczęła pracę w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. W latach 1985–1986 odbyła studia podyplomowe z Informacji naukowej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Przez cztery lata (1986–1990) pełniła funkcję kierownika w Bibliotece Instytutu Germanistyki, a w 1995 roku rozpoczęła pracę w nowo powstałej Bibliotece Niemieckiej, z którą jest związana do dzisiaj. W swojej długoletniej pracy główny nacisk kładzie na budowanie wizerunku życzliwego, kompetentnego i pomocnego bibliotekarza oraz stara się – poprzez organizowanie wystaw, konkursów i spotkań tematycznych – by Biblioteka Niemiecka była miejscem przyjaznym, interesującym i chętnie odwiedzanym przez użytkowników.

Zbiory

Księgozbiór Biblioteki Niemieckiej dostarcza środowisku akademickiemu i społeczeństwu regionu poszukiwanej informacji o współczesnej kulturze, zagadnieniach społecznych, prawie, historii i gospodarce Niemiec. Zgromadzona literatura w języku niemieckim zakresem tematycznym obejmuje całą klasyfikację dziesiętną. Profil gromadzenia, uzgodniony z IG szczególnie promuje najnowszą literaturę piękną wydawaną po roku 1990, opracowania dotyczące historii Niemiec, realioznawstwo oraz materiały do nauczania języka niemieckiego jako obcego.

Od 2003 roku Biblioteka Niemiecka uczestniczy w akcji czytelniczej, propagującej najnowszą produkcję niemieckiego rynku wydawniczego. Program pod nazwą „Książki, o których się mówi”⁹ budzi spore zainteresowanie wśród czytelników, szukających w Bibliotece nowości. Wybrane pozycje zakupione do zbiorów BN otrzymują specjalną dodatkową naklejkę, ułatwiającą odzyskanie ich na regale.

Do Biblioteki Niemieckiej poza książkami, płytami DVD i CD wpływają również czasopisma, których zgodnie z intencją IG nie archiwizuje się. Z trzydziestu tytułów, będących w prenumeracie w roku 1995 do dzisiaj (2016) pozostało siedem. Wśród nich są tytuły społeczno-polityczne, takie jak „Die Zeit” i „Der Spiegel”, a także cieszący się sporą popularnością miesięcznik „Cicero”. Biblioteka otrzymuje również periodyki, które są przekazywane w postaci darów, np. „Dialog”. Zakres tematyczny prenumerowanych czasopism jest systematycznie weryfikowany, uwzględniając zainteresowania czytelników.

W roku 2016 księgozbiór Biblioteki liczył ponad 7 000 egzemplarzy z czego 6 300 stanowiły książki, a ok. 700 płyty DVD z filmami fabularnymi i dokumentalnymi oraz płyty kompaktowe

---

⁹ *Bücher, über die man spricht*. Instytut Goethego dwa razy w roku dokonuje wyboru ok. 30 najnowszych tytułów z zakresu niemieckiej beletrystyki i literatury specjalistycznej. Recenzje polecanych pozycji ukazują się w specjalnej broszurze i na stronie internetowej: <http://www.goethe.de/kue/lit/prj/lit/plindex.htm>.

z literaturą, muzyką i tekstami do nauki języka niemieckiego. Liczba zbiorów od 2007 roku utrzymuje się na podobnym poziomie dzięki regularnie przeprowadzanej selekcji. Warto wspomnieć, że do roku 2009 Biblioteka gromadziła kasety wideo z nagraniami filmów fabularnych, biograficznych, dokumentalnych z dziedziny geografii Niemiec i historii literatury. Decyzją IG kolekcja ta została wycofana¹⁰. Po kilku miesiącach miało się okazać, że uzyskane w ten sposób miejsce będzie bardzo przydatne dla nowych, przekazanych Bibliotece Niemieckiej zbiorów.

Medioteka Języka Niemieckiego

W latach 1994–2010 profil gromadzenia literatury w Bibliotece Niemieckiej zdecydowanie preferował czytelników ze znajomością języka niemieckiego przynajmniej w stopniu średnio zaawansowanym, natomiast osoby zainteresowane materiałami do nauki języka, miały do dyspozycji ograniczoną liczbę tytułów. Sytuacja zaczęła się zmieniać się we wrześniu 2010 roku, kiedy to w BN odbyło się spotkanie kierownictwa Działu Językowego Instytutu Goethego w Krakowie z Dyrekcją BUŚ. Na spotkaniu tym zdecydowano o włączeniu zbiorów Medioteki Języka Niemieckiego, mieszczącej się do tej pory w Gliwicach, do katowickiej biblioteki. Wspólnie ustalono, że przeniesienie mediotecznych zbiorów do centrum wojewódzkiego miasta, w sam środek uniwersyteckiego kampusu sprawi, że zbiory będą lepiej wykorzystane i będzie do nich łatwiejszy dostęp.

Strony uzgodniły kolejność działań i już w październiku 2010 roku pracownicy Biblioteki Niemieckiej przeprowadzili w dotychczasowej siedzibie Medioteki w Gliwicach szczegółową selekcję planowanych do przejścia zbiorów. Miesiąc później Instytut Goethego w Krakowie oficjalnie przekazał Bibliotece Niemieckiej w Katowicach ponad 600 jednostek inwentarzowych materiałów do nauki i nauczania języka niemieckiego. Następnie Uniwersytet podpisał z IG umowę o współpracy¹¹. Nowo utworzona medioteka mogła od tej pory liczyć na pomoc merytoryczną i finansową Instytutu.

Do września 2011 roku trwały w Bibliotece Niemieckiej intensywne prace w zakresie inwentaryzowania, opracowywania i technicznego przygotowywania zbiorów do udostępniania. Działania te wiązały się z reorganizacją całego księgozbioru biblioteki, by wygospodarować odpowiednią ilość miejsca i zadbać o atrakcyjną formę prezentacji nowych zbiorów. Celem było jak najszybsze

---

¹⁰ Uznano, że kasety VHS ze względu na starzejący się nośnik należy zastąpić nowoczesnymi środkami elektronicznymi (DVD)

¹¹ *Porozumienie między Goethe-Institut w Krakowie a Uniwersytetem Śląskim w Katowicach dotyczące istnienia Medioteki Języka Niemieckiego i Polskim Stowarzyszeniem Nauczycieli Języka Niemieckiego, Oddział w Gliwicach, dotyczące poradnictwa metodycznego w Mediotecce Języka Niemieckiego*. Katowice 2011 (mps).

umożliwienie nauczycielom języka niemieckiego i wszystkim innym użytkownikom dostępu do bogactwa pozyskanych materiałów.

26 września 2011 roku nastąpiło uroczyste otwarcie Medioteki Języka Niemieckiego przy Bibliotece Niemieckiej w Katowicach. Aktu przecięcia wstęgi dokonała w imieniu JM Rektora prof. dr hab. Barbara Kozusznik, ówczesny Prorektor ds. Studenckich, Promocji i Współpracy z Zagranicą, a ze strony Instytutu Goethego – dyrektor Daniel Göpfert. W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele władz Uniwersytetu oraz Biblioteki Uniwersyteckiej, a także licznie reprezentowani nauczyciele języka niemieckiego¹². Medioteka stała się integralną częścią Biblioteki Niemieckiej, co zostało potwierdzone w nowej nazwie: Biblioteka Niemiecka i Medioteka Języka Niemieckiego.

Pomysł włączenia zbiorów Medioteki do Biblioteki Niemieckiej okazał się sporym sukcesem, bo przyciągnął pokaźne grono nauczycieli języka niemieckiego z całego regionu Śląska. Zbiory te cieszą się dużą popularnością i uznaniem wśród czytelników, a ponieważ na bieżąco są uzupełniane o ukazujące się na niemieckim rynku wydawniczym nowości, zainteresowanie nimi nieustannie wzrasta. W ich skład oprócz podręczników do nauki języka niemieckiego i wszelkiego rodzaju testów sprawdzających wiedzę z zakresu znajomości języka na różnych poziomach, wchodzi także podręczniki gramatyki, zestawy ćwiczeń, różnorodne gry oraz łatwe teksty o różnorodnej tematyce.

Podręczniki do nauki języka zostały podzielone na: przeznaczone dla dzieci i młodzieży oraz dla dorosłych. Wśród tych pierwszych sporą popularnością cieszą się tytuły: *Kangookango Deutsch* i *Ich und Du* – podręczniki, które swoją szatą graficzną bardziej przypominają kolorowe bajki dla dzieci, wzbogacone o płyty CD, niezmiennie przyciągają uwagę czytelników. Równie chętnie wypożyczane są pozycje *Magnet* oraz *Kompass*, oba podręczniki przeznaczone dla młodzieży gimnazjalnej, w skład których wchodzi zarówno ciekawie wydany podręcznik, zeszyt do ćwiczeń, poradnik dla nauczyciela oraz nagrania tekstów na płytach CD. Bogata oferta podręczników dla dorosłych również budzi zainteresowanie użytkowników. W tej grupie najczęściej wypożyczane tytuły to *Menschen* oraz *studio d*. Wydawnictwa te, uporządkowane według poziomów znajomości języka, przyciągają różnorodnością tekstów z zakresu życia codziennego.

Rozrastającym się działem, w odpowiedzi na zainteresowanie użytkowników, są podręczniki do nauki języka fachowego. Możliwość legalnej pracy w krajach niemieckojęzycznych skłania wielu Polaków do poszukiwań słownictwa z zakresu pielęgnacji, medycyny, hotelarstwa, budownictwa, remontów czy energetyki. W tej grupie najczęściej wypożyczane pozycje to: *Deutsch im Krankenhaus* i *Herzlich willkommen*. Zainteresowanie językiem fachowym powoduje ze strony pracowników biblioteki, śledzenie nowości wydawniczych z tego zakresu i zamawianie najbardziej interesujących pozycji.

---

¹² M. KYCLER: *Otwarcie Medioteki Języka Niemieckiego*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2012, nr 2, s. 100–101.

Ogromne zainteresowanie budzą wszelkie gry planszowe, które najchętniej wypożyczane są przez nauczycieli, by poprzez zabawę czy rywalizację zachęcić uczniów do przyswajania języka naszych zachodnich sąsiadów. Jak wielką popularnością cieszą się 22 gry, które posiada katowicka biblioteka, najlepiej świadczy fakt, że użytkownicy rezerwują je z dużym wyprzedzeniem, bo niemiernie rzadko można je zobaczyć w wolnym dostępie. Instytut Goethego zorganizował w Katowicach, przy udziale Biblioteki Niemieckiej, warsztaty popularyzujące wśród nauczycieli języka niemieckiego grę *Abenteuerreise Deutschland*, która nieustannie cieszy się sporą popularnością.

Osoby odwiedzające Bibliotekę Niemiecką bardzo chętnie wypożyczają również tzw. łatwe teksty. Ta forma wydawnicza jest bardzo rozbudowana, ponieważ obejmuje szeroki wachlarz tematów od zabawnych opowiadań kryminalnych, poprzez pełne przygód opowieści osadzone w popularnych niemieckich regionach geograficznych lub większych miastach, aż do znanych powieści, nowel czy opowiadań. Wszystkie te pozycje napisane są łatwiejszym, bardziej przystępnym językiem dla wszystkich tych, którzy nie chcą rezygnować z czytania literatury, a posiadają zbyt mały zakres znajomości języka, by sięgać do pierwowzorów. Dodatkowo prawie każde z tych wydawnictw zawiera wyjaśnienia trudniejszych zwrotów lub słów, pytania sprawdzające oraz płyty CD umożliwiające naukę rozumienia ze słuchu; na każdej pozycji jest podany stopień trudności języka. Nic zatem dziwnego, że wszyscy czytelnicy, którzy rozpoczynają naukę języka lub są na jej początkowym etapie, bardzo chętnie korzystają właśnie z tej mediotecznej oferty.

Opisując zbiory Medioteki nie można pominąć czasopism, przydatnych w dydaktyce i nauce języka niemieckiego. Te najchętniej wypożyczane i wykorzystywane zarówno przez nauczycieli, jak i uczniów to „Deutsch Perfekt”, „Fremdsprache Deutsch” i „Frühes Deutsch”. Zdecydowanie największą popularnością w katowickiej Bibliotece Niemieckiej cieszy się miesięcznik „Deutsch Perfekt”. Każdy numer tego czasopisma skoncentrowany jest na innym zagadnieniu i oprócz faktów i ciekawostek dotyczących wybranego tematu, zawiera ćwiczenia tekstowe, testy z rozwiązaniami, wyjaśnienia problemów gramatycznych, porady językowe, zabawy słowne, krzyżówki oraz płytkę z ćwiczeniami. Ciekawa i bogata oferta tego miesięcznika gwarantuje mu zasłużoną popularność wśród użytkowników Biblioteki Niemieckiej, równocześnie podnosząc walory zbiorów Medioteki wchodzących w jej skład.

Z całą pewnością można stwierdzić, że przyłączenie Medioteki Języka Niemieckiego do Biblioteki Niemieckiej w Katowicach znacznie wzbogaciło ofertę zbiorów oraz przyciągnęło sporą liczbę osób, które są zainteresowane nauką oraz nauczaniem języka niemieckiego.

Opracowanie zbiorów

Sposób opracowywania przekazywanych zbiorów Instytut Goethego pozostawił w 1994 roku do wyboru Bibliotece Głównej UŚ. Jednocześnie Biblioteka IG w Krakowie zaproponowała pomoc

w drukowaniu kart katalogowych do części księgozbioru. Przyjęcie przez BG UŚ pomocy strony niemieckiej było jednoznaczne z decyzją, że materiały w Bibliotece Niemieckiej będą i w przyszłości opracowywane zgodnie ze standardami przyjętymi w bibliotekach Instytutów Goethego na świecie. Forma inwentaryzowania zbiorów, ich uproszczone katalogowanie oraz nadawanie sygnatur, będących symbolami klasyfikacji w systemie dziesiętnym, miały odąd przebiegać zgodnie z normą Instytutu Goethego.

Do 2003 roku Biblioteka Niemiecka rejestrowała wydawnictwa zwarte w inwentarzach kartkowych, a do roku 2005 opracowywała je w tradycyjnych katalogach: alfabetycznym i rzeczowym. Ewidencję zbiorów w systemie PROLIB Biblioteka rozpoczęła w roku 2004, równolegle przeprowadzając retrokonwersję starego zasobu. Komputeryzacja biblioteki spowodowała współkatalogowanie w systemie PROLIB i nałożyła współpracę z NUKAT. Pracownicy BN przystąpili do tworzenia opisów bibliograficznych wydawnictw zwartych wraz z kompletem haseł wzorcowych formalnych i przedmiotowych w roku 2006.

Udostępnianie zbiorów

Od dnia otwarcia w 1994 roku Bibliotekę Niemiecką odwiedziło ponad 55 tysięcy osób. W początkowych latach najliczniejszą grupę odwiedzających stanowili studenci germanistyki oraz licznych w regionie kolegów językowych, a także nauczyciele i wykładowcy języka niemieckiego. Sporą grupę czytelników tworzyły osoby zainteresowane krajem naszych zachodnich sąsiadów, znające język niemiecki, czy też posiadające zawodowe lub rodzinne powiązania z Niemcami.

Najwięcej osób odwiedziło bibliotekę w latach 1997–2002. W ciągu roku korzystało ze zbiorów około czterech tysięcy osób. Zdarzały się dni, że brakowało krzeseł dla użytkowników, zwłaszcza że biblioteka zajmowała ówczesnie zaledwie 50 m² powierzchni. Najnowsze podręczniki do nauki języka niemieckiego, aktualne opracowania dotyczące historii, sztuki i literatury niemieckiej oraz bogaty dział oryginalnych filmów niemieckich skutecznie przyciągały czytelników. Na wiele pozycji trzeba było zapisywać się na listach rezerwowych, a i tak nie brakowało chętnych, by cierpliwie czekać. Atmosferę tamtych dni i entuzjazm czytelników znakomicie oddają wpisy do *Książki życzeń*, wystawionej w Bibliotece do dyspozycji użytkowników:

Korzystanie z czytelni niemieckiej to prawdziwa przyjemność: dobre zaopatrzenie, kompetencja, porządek, miła obsługa, jednakże z tych przyjemności czasami skorzystać nie można z braku miejsca wolnego przy stolikach. Postuluję o przyznanie czytelni większego pomieszczenia. Justyna Gopola 15.03.2000.

W związku z coraz powszechniejszym dostępem do Internetu i możliwością dotarcia do wielu danych z domowych komputerów, liczba osób odwiedzających Bibliotekę Niemiecką zaczęła spadać i w latach 2003–2007 odwiedziny nie przekraczały trzech tysięcy użytkowników rocznie. Spadek liczby osób studiujących germanistykę, stopniowe likwidowanie prywatnych kolegiów językowych oraz mniejsze zainteresowanie językiem niemieckim wśród studentów innych kierunków Uniwersytetu Śląskiego kolejny raz zaniżyły liczbę czytelników. W latach 2007–2012 liczba ta spadła do niespełna dwóch tysięcy odwiedzin rocznie.

Przeniesienie Biblioteki Niemieckiej do nowych, bardziej przestronnych i przyjaznych czytelnikowi pomieszczeń dały możliwość poszerzenia działalności biblioteki o organizowanie licznych wystaw, współorganizowanie warsztatów, przeprowadzanie lekcji językowych oraz organizowanie konkursów wiedzy o Niemczech we współpracy z licznymi szkołami ponadpodstawowymi z terenu Śląska. Zaangażowanie pracowników Biblioteki Niemieckiej, spotkania z nauczycielami języka niemieckiego i pracownikami Instytutu Germanistyki UŚ zaowocowało wzrostem liczby czytelników i w latach 2013–2016 liczba ta oscyluje pomiędzy 2–2,5 tysiąca odwiedzających w ciągu roku.

Możliwość legalnej pracy w Niemczech, wynikająca z członkostwa w Unii Europejskiej sprawiła, że w Bibliotece Niemieckiej pojawiła się kolejna grupa użytkowników poszukująca możliwości podniesienia kwalifikacji językowych w ramach różnych dziedzin i zawodów. Pojawia się też coraz więcej studentów, którzy w ramach programu Erasmus+ korzystają z możliwości wyjazdu do krajów niemieckojęzycznych. Wspólne godziny otwarcia Biblioteki Niemieckiej z Biblioteką Brytyjską oraz placówką American Corner sprawiają, że wiele osób odwiedzających biblioteki anglojęzyczne, odkrywa możliwość skorzystania także ze zbiorów niemieckojęzycznych.

Działania propagujące Bibliotekę

Od roku 2014 Biblioteka Niemiecka wraz z Instytutem Goethego realizuje projekt „Spielevormitage”, którego celem jest zachęcanie uczniów do pogłębiania wiedzy o Niemczech i motywowanie do nauki języka niemieckiego. W ramach tego projektu w pomieszczeniach biblioteki organizowane są interaktywne lekcje dla uczniów szkół ponadpodstawowych oparte na grach i zabawach konkursowych, zwieńczonych nagrodami, prowadzone przez wykwalifikowanego metodyka i niezmiennie cieszące się dużym zainteresowaniem wśród nauczycieli i uczniów. Każdego roku odbywa się kilkanaście takich warsztatów dla grup liczących od 12 do 15 osób.

W czerwcu 2013 roku zorganizowano w Bibliotece Niemieckiej – we współpracy z krakowskim Instytutem Goethego, który ufundował nagrody – konkurs czytelniczo-plastyczny w oparciu o łatwe teksty (Leichte Lesetexte). Na konkurs wpłynęło kilkadziesiąt prac, a uroczystość wręczenia zwycięzcom nagród zgromadziła liczne grono uczniów z gimnazjalnych i licealnych klas regionu.

Od początku istnienia Biblioteki Niemieckiej jej pracownicy organizowali wystawy tematyczne, stanowiące ważną formę edukacji i promowania kultury Niemiec w środowisku Uniwersytetu. W latach 1995–2011 miejscem ekspozycji był korytarz Wypożyczalni Biblioteki Uniwersyteckiej, a w roku 2012 BN uzyskała stały dostęp do trzech gablot, usytuowanych w najbardziej uczęszczanym miejscu naprzeciwko wejścia do budynku przy ulicy Bankowej 14. W gablotach są prezentowane w sposób ciągły bardzo różnorodne wystawy, pochodzące ze zbiorów własnych Biblioteki lub zestawione przez IG. Kilkakrotnie ekspozycje w nich przesyłane przez Instytut kolekcje niemieckich komiksów autorskich i powieści graficznych. Ten rodzaj literatury cieszy się coraz większą popularnością wśród osób uczących się języka niemieckiego. Również bogato ilustrowana najnowsza niemiecka książka dziecięca budziła spore zainteresowanie oglądających. Innym stałym, corocznym tematem prezentacji jest kolekcja nowości Targów Książki we Frankfurcie. Wiele spośród pokazywanych tytułów jest następnie zamawianych do zbiorów Biblioteki.

Równoległe do prezentacji w holu, także w pomieszczeniu Biblioteki trwa non stop pokaz nowej niemieckiej produkcji wydawniczej. Stali czytelnicy z niecierpliwością czekają na możliwość wypożyczenia ekspozycyjnych nowych książek, filmów i płyt CD z nagraniami najnowszej niemieckojęzycznej beletrystyki.

Miejscem wystaw Instytutu Goethego promujących kulturę i historię Niemiec bywa także Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka. W 2013 roku została w niej pokazana kolekcja pt.: „Powieść kryminalna niemieckiego obszaru językowego”, w 2014 – „Historia Polski i stosunków polsko-niemieckich”, a w 2016 zaprezentowano zbiór nagrodzonych pozycji z najnowszej niemieckiej literatury dla dzieci i młodzieży pt. „Na dobry początek”.

Podnoszenie kwalifikacji przez pracowników Biblioteki Niemieckiej

Instytut Goethego w zawartym *Porozumieniu* zobowiązał się do czynienia starań, mających na celu stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników Bibliotek Niemieckich i już w pierwszych latach działalności – od 1995 do 1999 – opiekunowie BN byli zapraszani na kilkudniowe seminaria do zagranicznych placówek Instytutu Goethego w miastach Europy Środkowo-Wschodniej¹³. Spotkania miały na celu integrację środowiska, wymianę doświadczeń, zwiedzanie lokalnych bibliotek. Seminaria takie odbyły się w Budapeszcie (1995), Pradze (1996) i Krakowie (1999). W przygotowaniu programu seminarium krakowskiego, które przewidywało również wizytę w katowickiej Czytelnicy Niemieckiej, uczestniczyli pracownicy BN. W roku 2002 Instytut zaprosił bibliotekarzy do centrali IG w Monachium na warsztaty, poświęcone tematowi: „Internet, jako nowe źródło

¹³ E. GRABARSKA: *Integracja bibliotekarzy Czytelnicy Niemieckich*. „Biuletyn EBIB” 2003, nr 7 (47). <http://ebib.oss.wroc.pl/2003/47/grabarska.php> [dostęp: 13.05.2017].

dło informacji”. W następnych latach spotkania odbyły się jeszcze trzykrotnie na terenie Niemiec: w Berlinie (2007), Monachium (2009) i Kolonii (2012) pod hasłem: „Biblioteka jako miejsce nauki”.

W latach 2015–2016 pracownicy Biblioteki Niemieckiej uczestniczyli w seminariach z cyklu „Biblioteka Nowa”, organizowanych przez Instytut Książki w Krakowie i Warszawie. Spotkania były poświęcone nowej roli bibliotek we współczesnym społeczeństwie.

Pracownicy Biblioteki swoje doświadczenia zawodowe oraz zmiany zachodzące w organizacji i sposobach działania BN opisywali na łamach czasopism fachowych, np. „Biuletynie EBIB”¹⁴ oraz w pracach publikowanych w środowisku uczelnianym – „Gazecie Uniwersyteckiej” i wydawnictwie jubileuszowym *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* (Katowice 2008)¹⁵. Podjęli też współpracę z czasopismem „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy”, gdzie w zeszycie tematycznym poświęconym sztuce książki ukazało się omówienie drugiej co do wielkości kolekcji najcenniejszych średniowiecznych ilustrowanych rękopisów i inkunabułów Austrii¹⁶.

Anna Kwiecień w ramach współpracy z Uniwersytetem Medycznym i wydawanym przez tę uczelnię *Słownikiem medycyny i farmacji Górnego Śląska* zebrała i udokumentowała w formie biogramów działalność dwojga lekarzy zasłużonych dla tego regionu¹⁷, a także była współautorką artykułu z historii lecznictwa na Górnym Śląsku¹⁸.

Współpraca ze środowiskiem uczelni

Biblioteka Niemiecka jest otwarta na nawiązywanie kontaktów i współpracę z instytucjami zainteresowanymi niemiecką kulturą. Między innymi zorganizowała w 2015 roku wraz z Instytutem Germanistyki UŚ warsztaty na temat „Niemiecka współczesna literatura piękna” dla studentów III roku. Natomiast w ramach współpracy z Instytutem Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ Biblioteka Niemiecka uczestniczyła w przygotowaniu w 2006 roku cyklu wykładów dyrektora

---

¹⁴ E. GRABARSKA: *Integracja bibliotekarzy...*;

¹⁵ A. KWIECIEŃ, E. GRABARSKA: *Biblioteka...*; E. GRABARSKA: *Rola Biblioteki...*; A. KWIECIEŃ, B. WARZĄCHOWSKA: *Wykaz pracowników zatrudnionych w bibliotekach Uniwersytetu Śląskiego w latach 1968–2007*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 362–384.

¹⁶ A. KWIECIEŃ: *Die illuminierten Handschriften und Inkunabeln der Universitätsbibliothek Graz. Die illuminierten Handschriften 1400 bis 1550, Christine Beier, Wien 2010*. [recenzja]. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2011, z. 4, s. 145–148.

¹⁷ EADEM: *Bromilski Jan*. W: *Słownik medycyny i farmacji Górnego Śląska*. Red. J.M. DYRDA. Katowice 2000, s. 51–52; EADEM: *Rzępołuch Ewa*. W: *Ibidem*, s. 341–342.

¹⁸ EADEM, PUZIO A.: *Lecznictwo na Górnym Śląsku pod zaborem pruskim do 1918 r.* „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” t. 65, 2002, z. 1, s. 23–26.

biblioteki krajowej Turynii na temat przyszłości niemieckich bibliotek uniwersyteckich. W 2007 roku – w ramach współdziałania z Sekcją Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach – gościła członków Rady Programowej SBSW.

Podsumowanie

Biblioteka Niemiecka jest ważnym i aktywnym uczestnikiem życia kulturalnego regionu. Różne formy działalności jednostki promujące język niemiecki i wiedzę o Niemczech niezmiennie przyciągają uwagę czytelników zarówno ze środowiska akademickiego, jak również z innych kręgów społecznych. Pomimo statystyk wskazujących, że liczba użytkowników bibliotek w Polsce maleje, Biblioteka Niemiecka i Medioteka Języka Niemieckiego odgrywa znaczącą rolę na Górnym Śląsku. Bogate zbiory placówki ciągle budzą zainteresowanie wśród osób znających i uczących się języka niemieckiego, a także wszystkich tych, którzy poszukują wiedzy na temat jednego z największych europejskich krajów, jakim jest Republika Federalna Niemiec.

Bibliografia

- GRABARSKA E.: *Integracja bibliotekarzy Czytelní Niemieckich*. „Biuletyn EBIB” 2003, nr 7 (47). <http://ebib.oss.wroc.pl/2003/47/grabarska.php> [dostęp: 13.05.2017].
- GRABARSKA E.: *Rola Biblioteki Niemieckiej w środowisku uczelnianym i lokalnym*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 279–287.
- KWIECIEŃ A., GRABARSKA E.: *Biblioteka dla wszystkich*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 2002, nr 2, s. 18–19.
- KYCLER M.: *Otwarcie Medioteki Języka Niemieckiego*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2012, nr 2, s. 100–101.
- Porozumienie w sprawie zorganizowania Czytelní Niemieckiej (umowa użyczenia) między Instytutem Goethego a Uniwersytetem Śląskim*. Kraków 1994 (mps).

Streszczenie

Publikacja przedstawia działalność Biblioteki Niemieckiej i Medioteki Języka Niemieckiego, funkcjonującej na mocy porozumienia między Uniwersytetem Śląskim i Instytutem Goethego. Prezentuje różnorodność gromadzonych zbiorów i ich wykorzystanie przez społeczność regionu. Opisuje formy promowania języka niemieckiego i kultury Niemiec.

Słowa kluczowe:

Biblioteka Niemiecka, Medioteka Języka Niemieckiego, Instytut Goethego, nauczanie języka niemieckiego, biblioteka specjalistyczna UŚ